

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΤΙΞΕΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ΝΟΜΟΣ 2477/1997 “Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Ελεγκτών-Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης” Άρθρο 3, Παράγραφος 5)

[ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ]

Θέμα:

**ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
«Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ»**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Μαρία Μητροσύλη
Επιστήμονες: Ρένα Παπαδάκη, Ευτύχης Φυτράκης

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2001

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Πόρισμα έρευνας για το

ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

«Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ»

ΑΘΗΝΑ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1. Έναυσμα έρευνας	3
2. Νομιμοποίηση έρευνας – Αρμοδιότητα της Αρχής	4
3. Αντικείμενο έρευνας	5
4. Σκοπός και στόχοι της έρευνας	5
B. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	6
1. Πρώτη φάση της επιτόπιας έρευνας	6
2. Δεύτερη φάση	7
3. Σύσκεψη	7
Γ. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	9
1. Νομικό πλαίσιο	9
1.1. Σύσταση	9
1.2. Εποπτεία	9
1.3. Οργανισμός διοίκησης και λειτουργίας	10
2. Υφιστάμενη κατάσταση	11
2.1. Κτιριακή υποδομή – Διάρθρωση	11
2.2. Κατάσταση προσωπικού	13
2.3. Τρόφιμοι	13
Δ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	15
1. Κτιριακή υποδομή	15
2. Υλικοτεχνική υποδομή	16
3. Μέριμνα των τροφίμων	17
4. Προσωπικό	19
5. Στάση της τοπικής κοινωνίας απέναντι στο Ίδρυμα	19
6. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	20
7. Έλεγχοι	21
Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	22
ΣΤ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	26
1. Γενικές προτάσεις	26
2. Ειδικές προτάσεις άμεσης εφαρμογής	28

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Έναυσμα έρευνας

Σύμφωνα με το άρθρ. 4 § 1 του ν. 2477/97, ο Συνήγορος του Πολίτη «δύνатаι να επιληφθεί αυτεπαγγέλτως υποθέσεων που έχουν προκαλέσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης» ενώ παράλληλα σύμφωνα με το άρθρ. 5 § 1 του Π.Δ. 273/99 «Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να επιληφθεί αυτεπαγγέλτως θεμάτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της Αρχής και έχουν προκαλέσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην κοινή γνώμη».

Έναυσμα για την έρευνα στο Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «*Η Θεομήτωρ*» (στο εξής: Ίδρυμα) αποτέλεσαν τα δημοσιεύματα στον ελληνικό και ξένο τύπο, καθώς και η προβολή του θέματος από ελληνικό τηλεοπτικό σταθμό, τα οποία προκάλεσαν το εκτεταμένο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Ειδικότερα, στο δημοσίευμα της Βρετανικής εφημερίδας Sunday Times (10-10-1999): «*Lunacy has taken over the asylum*» [*: Η τρέλα κυριεύει το Άσυλο. Άνθρωποι δεμένοι στα κρεβάτια, Κατσαρίδες, Παραμέληση. Δεν είναι οι παλιές κακές μέρες της ψυχιατρικής: Συμβαίνει σήμερα, σ' ένα ειδυλλιακό ελληνικό νησί ...*] παρουσιάζεται η κατάσταση του Ίδρυματος (μαζί με πλούσιο φωτογραφικό υλικό) με τα πλέον μελανά χρώματα, οι συνθήκες λειτουργίας χαρακτηρίζονται μεσαιωνικές, ενώ και το προσωπικό φέρεται (σε κάποιες περιπτώσεις) να τελεί σοβαρά εγκλήματα σε βάρος των τροφίμων. Το αφιέρωμα αυτό αναδημοσιεύτηκε στις ελληνικές εφημερίδες Ελεύθερος Τύπος (12-10-1999): «*Μεσαιωνικό κολαστήριο το ίδρυμα "Θεομήτωρ"*», Ελευθεροτυπία (12-10-1999): «*Πώς γεννιέται ένα κολαστήριο*» και Τα Νέα (20-10-1999): «*Οι εικόνες-σοκ από το άσυλο της Λέσβου*».

Ακολούθησε (στις 14-11-99) εκτενές δημοσίευμα στο (ένθετο) περιοδικό Έψιλον της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας (σελ. 28-38, «*Ίδρυμα Η Θεομήτωρ. Οι δύο όψεις ενός σκανδάλου*») το οποίο σε σημαντικό βαθμό αναπαράγει το παραπάνω δημοσίευμα των Sunday Times, εμπλουτισμένο με πρόσθετα στοιχεία και ανθολογώντας παράλληλα ανάλογα παλαιότερα σχετικά δημοσιεύματα. Τέλος το ίδιο θέμα αποτέλεσε αντικείμενο εκτενούς παρουσίασης, υπό τη μορφή ρεπορτάζ, από τον τηλεοπτικό σταθμό Mega Channel. Αξίζει να σημειωθεί ότι και κατά το παρελθόν το Ίδρυμα είχε αποτελέσει αντικείμενο παρουσίασης από τις εφημερίδες [βλ. Ελευθεροτυπία 13-1-1994: «*Αγροτικός ψυχίατρος ... και φέρετρα χονδρικής*», Ελευθεροτυπία 21-3-1995: «*Μια μικρή "Λέρος" στην Αγιάσο*»]

Από τα παραπάνω δεδομένα συνάγεται ότι η κοινωνική διάσταση του θέματος ήταν ιδιαίτερος σημαντική και το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης έντονο, ώστε ο Συνήγορος του Πολίτη να θεωρήσει ως αναγκαία τη διενέργεια αυτεπάγ-

γελτης έρευνας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Τη διεξαγωγή της έρευνας ανέθεσε στη βοηθό Συνηγόρο του Πολίτη Μαρία Μητροσύλη (ως υπεύθυνη) με τη συνδρομή των ειδικών επιστημόνων Ρένας Παπαδάκη και Ευτύχη Φυτράκη.

2. Νομιμοποίηση έρευνας – Αρμοδιότητα της Αρχής

Το Ίδρυμα αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. το οποίο εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (άρ. 1 Π.Δ. 253/1973) και συνεπώς υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη (άρ. 1 § 1 και 3 § 1 ν.2477/1997), θεματικά δε υπάγεται στον Κύκλο Κοινωνικής Προστασίας (*«πρόνοια», «προστασία ... των ηλικιωμένων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες»*, άρ. 2 § 1 Π.Δ. 273/1999). Το παρόν πόρισμα γνωστοποιείται, σύμφωνα με τα άρ. 4 § 5 του ν. 2477/1997 και 4 § 4 του Π.Δ. 273/1999, στον αρμόδιο Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας και στις αρμόδιες Υπηρεσίες. Λόγω της εξαιρετικής σοβαρότητας του θέματος και εφόσον μάλιστα έχει προηγηθεί αυτεπάγγελτη έρευνα της Αρχής, σύμφωνα με το άρ. 5 εδ. γ' του ΠΔ 273/1999 *«το σχετικό πόρισμα και οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη δημοσιοποιούνται με κάθε πρόσφορο τρόπο»*.

Όπως προέκυψε, κατά την πορεία της έρευνας, ήδη διεξάγεται αυτεπάγγελτη προκαταρκτική εξέταση (αρ. 103/1999) η οποία έχει παραγγελθεί από την Εισαγγελία Λέσβου και διενεργείται από Πταισματοδίκη. Η έρευνα αυτή αφορά την αναζήτηση τυχόν ποινικών ευθυνών σχετικά με τη μεταχείριση των τροφίμων του Ιδρύματος και έλαβε ως έναυσμα το παραπάνω δημοσίευμα των Sunday Times. Σύμφωνα με την πληροφόρηση του Συνηγόρου του Πολίτη, η προκαταρκτική εξέταση δεν είχε ολοκληρωθεί μέχρι τις 26 Οκτωβρίου 2000, στιγμή κατά την οποία έγινε η τελευταία επικοινωνία με την Εισαγγελία Λέσβου. Παράλληλα, ωστόσο, διενεργείται και δεύτερη προκαταρκτική εξέταση (αρ. 10/2000) αναφορικά με την τυχόν ύπαρξη ποινικών ευθυνών κατά τη διαδικασία προμηθειών του Ιδρύματος, κατόπιν σχετικού δημοσιεύματος της εφημερίδας Ελευθεροτυπία (12-2-2000).

Σύμφωνα με το άρ. 3 § 3 ν.2477/1997 *«Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστικής αρχής»*. Τέτοια εκκρεμότητα ωστόσο προκύπτει στην περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης (και όχι διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης), εφόσον βέβαια το αντικείμενο των δύο «ερευνών» ταυτίζεται. Έτσι στην προκείμενη περίπτωση δεν εμφανίζεται ζήτημα αρμοδιότητας της Αρχής, δεδομένου ότι ούτε ποινική δίωξη έχει κινηθεί, αλλά ούτε και το αντικείμενο της έρευνας ταυτίζεται με το αντίστοιχο της Εισαγγελικής Αρχής.

3. Αντικείμενο έρευνας

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στα πλαίσια των διατάξεων του άρ. 4 §3 1 και 5 του ν.2477/1997, εξέδωσε την υπ' αριθμόν 1487/99 απόφαση για αυτεπάγγελτη έρευνα και την από 5.11.99 Παραγγελία Αυτοψίας στο Ίδρυμα, προκειμένου να διερευνηθεί το καθεστώς λειτουργίας του ιδρύματος, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των τροφίμων, οι συνθήκες υγιεινής, η ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη, η τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας εισαγωγής στο ίδρυμα, η επάρκεια του προσωπικού, η υλικοτεχνική υποδομή εξυπηρέτησης των τροφίμων, η πρόβλεψη προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης, η σίτιση, στέγαση και εν γένει αρωγή των τροφίμων, καθώς και ό,τι άλλο αφορά το παραπάνω ίδρυμα.

Στην προαναφερόμενη απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ορίζεται ότι η έρευνα θα διεξαχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρ. 4 του ν.2477/1997 και 4 του Π.Δ. 273/1999 και ιδίως με τη διενέργεια επιτόπιας αυτοψίας, την εξέταση προσώπων, τη λήψη φωτογραφικού υλικού, τη συλλογή πληροφοριών και εγγράφων ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων.

4. Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας εστιάζεται στη διερεύνηση της κατάστασης που επικρατεί στο Ίδρυμα από άποψη υγιεινής, σίτισης, ιατρικής περίθαλψης, επάρκειας και εξειδίκευσης προσωπικού, κατάστασης κτιρίου, ύπαρξης απαραίτητου για τη φροντίδα των τροφίμων εξοπλισμού, νομιμότητας εισαγωγής ασθενών, σεβασμού των δικαιωμάτων των τροφίμων, σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εν γένει, ύπαρξης προγραμμάτων αναγκαίων για την απασχόληση, ψυχαγωγία και βελτίωση της κατάστασης των τροφίμων, και οτιδήποτε άλλο αφορά τη διοίκηση και λειτουργία του Ιδρύματος.

Στόχος της έρευνας είναι η βελτίωση της λειτουργίας του Ιδρύματος, των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει το Ίδρυμα στους τροφίμους, μέσω της διατύπωσης σχετικών προτάσεων εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη.

B. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η κατά το δυνατόν ακριβής καταγραφή των συνθηκών λειτουργίας του Ιδρύματος έθεσε εξ αρχής ως απαραίτητο όρο τη συλλογή πρωτογενών πληροφοριών και τη διαμόρφωση άμεσης αντίληψης από το Συνήγορο του Πολίτη. Έτσι αποφασίστηκε η μετάβαση στη Λέσβο και η επιτόπια επίσκεψη – αυτοψία στο Ίδρυμα.

Πριν από την αποστολή κλιμακίου έγινε διεξοδική έρευνα του νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του Ιδρύματος. Επιπλέον, διευκρινίστηκε το καθεστώς εποπτείας του (από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας) και δόθηκε έμφαση σε συγκεκριμένες διατάξεις του Οργανισμού Διοίκησης και Λειτουργίας του Ιδρύματος.

1. Πρώτη φάση της επιτόπιας έρευνας

Κατόπιν της απόφασης (υπ' αριθμόν 1487/99) του ΣΤΠ για αυτεπάγγελτη έρευνα στο Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «Η Θεομήτωρ» και σε εκτέλεση σχετικής παραγγελίας αυτοψίας, μετέβη αρχικά στη Λέσβο κλιμάκιο του ΣΤΠ αποτελούμενο από τους ειδικούς επιστήμονες Ρ. Παπαδάκη και Ευτ. Φυτράκη. Στο πρώτο στάδιο συμμετείχε και η βοηθός επιστήμονας Κ. Λυκοβαρδή, με αποκλειστικό αντικείμενο έρευνας τις συνθήκες εκπλήρωσης της κοινωνικής υπηρεσίας των αντιρρησιών συνείδησης στο παραπάνω Ίδρυμα. Το θέμα αυτό αποτέλεσε ξεχωριστό αντικείμενο έρευνας του ΣΤΠ, κατόπιν σχετικών αναφορών των ενδιαφερομένων αντιρρησιών συνείδησης. Η επίσκεψη - αυτοψία των ειδικών επιστημόνων δεν είχε γνωστοποιηθεί στο Ίδρυμα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κατά το δυνατόν ακριβέστερη και γνήσια αντίληψη της καθημερινής πραγματικότητας του Ιδρύματος.

Στις 17 Νοεμβρίου 1999, οι επιστήμονες έφτασαν στο χώρο του Ιδρύματος που βρίσκεται στο Δήμο Αγιάσου. Η επίσκεψη – αυτοψία διήρκεσε μέχρι και τις 19 Νοεμβρίου 1999. Στο διάστημα αυτό επισκέφθηκαν όλους του χώρους του Ιδρύματος και στα δύο κτίρια, ενώ φωτογράφισαν καθετί που κρίθηκε ερευνητικά αξιόλογο. Παράλληλα με την παραμονή τους σε ώρες εργασίας έγιναν επισκέψεις κατά τις απογευματινές και νυχτερινές ώρες (χωρίς προηγούμενη συνεννόηση).

Κατά το διάστημα παραμονής των ειδικών επιστημόνων στη Λέσβο διεξήχθησαν πολλαπλές συναντήσεις με διάφορα πρόσωπα, τα οποία με τον ένα ή άλλον τρόπο, είχαν κάποια πληροφορία ή άποψη να προσφέρουν σχετικά με το αντικείμενο έρευνας του Συνηγόρου του Πολίτη. Καταρχήν, σε όλη τη διάρκεια της αυτοψίας δόθηκαν αρκετές ευκαιρίες επικοινωνίας και συνομιλιών με τους

τρόφιμους του Ιδρύματος. Επιπλέον, πέραν από τις ιδιαίτερα διεξοδικές συζητήσεις με τον αναπληρωτή διευθυντή (κ. Δαβλιάκο) και το λοιπό προσωπικό του Ιδρύματος, έγιναν συναντήσεις με τον αντιπρόεδρο του Δ.Σ. (κ. Καζάζη), τον Δήμαρχο Αγιάσου και μέλος του Δ.Σ. (κ. Ψυρούκη), την πρόεδρο του Συλλόγου εργαζομένων και μέλος του Δ.Σ. (κ. Πολίτη), τον εκπρόσωπο των τροφίμων στο Δ.Σ. (πατέρα τροφίμου κ. Δ. Γκαγκαντέλη), την αγροτική ιατρό της Αγιάσου (κ. Μ. Σαββίδου), τον εισαγγελέα Λέσβου (κ. Γ. Κτιστάκη) και τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης Υγιεινής (κ. Αρώνη). Με τον πρόεδρο του Δ.Σ. Μητροπολίτη Μυτιλήνης κ. Ιάκωβο, δεν κατέστη δυνατή η συνάντηση, λόγω αναχωρήσεως του τελευταίου εκτός Λέσβου. Παράλληλα, έγινε συζήτηση για την εν γένει λειτουργία του Ιδρύματος με τους αντιρρησίες συνείδησης που εκτελούν κοινωνική υπηρεσία σε αυτό όπως και με μικρό αριθμό κατοίκων του Δήμου Αγιάσου.

2. Δεύτερη φάση

Μία μοναδική επιτόπια έρευνα δεν ενδείκνυται όταν τα ζητήματα που καλείται να ερευνησει κανείς και για τα οποία οφείλει να εκφέρει εμπεριστατωμένη άποψη είναι σύνθετα και χρονίζοντα. Ως εκ τούτου, αποφασίσθηκε ότι θα ήταν σκόπιμη δεύτερη επίσκεψη μέλους του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη στο Ίδρυμα, μετά την παρέλευση εύλογου χρόνου από τη διενέργεια της πρώτης αυτοψίας. Πράγματι, η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε από την ειδική επιστήμονα Ρ. Παπαδάκη στις 21 Απριλίου 2000 με επιτόπια επίσκεψη στους χώρους και των δύο κτιρίων του Ιδρύματος. Η επιτόπια αυτή έρευνα κατέληξε σε απολύτως κοινές παρατηρήσεις σε σχέση με την πρώτη (τριήμερη) επίσκεψη του κλιμακίου.

3. Σύσκεψη

Μετά από τη συλλογή και την αξιολόγηση του παραπάνω υλικού και με την ευκαιρία της παρουσίας ομάδας του Συνηγόρου του Πολίτη στη Λέσβο οργανώθηκε σύσκεψη σχετικά με τη λειτουργία του Ιδρύματος. Η σύσκεψη αυτή έγινε στις 11 Μαΐου 2000 στο χώρο του Ιδρύματος (Β' κτίριο) και έλαβαν μέρος ο Συνήγορος του Πολίτη Ν. Διαμαντούρος, η βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Μ. Μητροσύλη καθώς και ο Πρόεδρος και τα μέλη του Δ.Σ. του Ιδρύματος. Στη σύσκεψη αυτή συζητήθηκαν τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το Ίδρυμα καθώς και οι δυνατότητες εξεύρεσης λύσεων, ιδίως στο πλαίσιο της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη.

Κατά το στάδιο σύνταξης της παρούσας έκθεσης επιδιώχθηκε και έγινε συνάντηση με εκπρόσωπο του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Πιο συγκεκριμένα στις 11 Ιουλίου 2000 οι ειδικοί επιστήμονες Ρ. Παπαδάκη και Ευτ. Φυτράκης συναντήθηκαν με τον κ. Γ. Κοκκινάκη, Δευθυντή Προστασίας Α.Μ.Ε.Α. του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, από τον οποίον έλαβαν ενημέρωση για τις ενέργειες του Υπουργείου Υγείας αναφορικά με το Ίδρυμα. Παράλληλα χορηγήθηκε σχετική «έκθεση» (από 14 Οκτωβρίου 1999) για τη λειτουργία του Ιδρύματος η οποία είχε συνταχθεί από υπηρεσιακούς παράγοντες (Γενικό Διευθυντή Πρόνοιας και Προϊστάμενο Διεύθυνσης Ηλικιωμένων και Α.Μ.Ε.Α.) κατόπιν επιτόπιας επίσκεψής τους.

Τέλος με έγγραφό του ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε τις απόψεις του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (κ. Καρούτζου που εν τω μεταξύ είχε αντικατασταθεί από την κ. Μ. Σκέμπερη), του Νομάρχη Λέσβου (Δ. Βουνάτσου), του Προέδρου του Δ.Σ. Μητροπολίτη Λέσβου κ. Ιάκωβου και

Δημάρχου Αγιάσου (κ. Ψυρούκη). Στην πρόσκληση αυτή ανταποκρίθηκαν η Γενική Γραμματέας της Περιφέρειας και ο Νομάρχης Λέσβου, ο τελευταίος όμως τονίζοντας της έλλειψη αρμοδιότητας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Γ. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Νομικό πλαίσιο

1.1. Σύσταση

Το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου Λέσβου, «Η Θεομήτωρ» είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Συστάθηκε βάσει του Β.Δ. 629/1972 ως ενιαίο Ίδρυμα κατόπιν συγχωνεύσεως του «Θεραπευτηρίου-Σανατορίου Λέσβου "Η Υγεία"» με το «Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου Λέσβου "Η Θεομήτωρ"». Σύμφωνα με το άρθρο 2 Β.Δ. 629/72 *«[σ]κοπός του Ιδρύματος είναι η περίθαλψις ατόμων πασχόντων: 1. Εκ χρονίων και ανιάτων νόσων κατακοίτων ή ημικατακοίτων ή επί αναπηρικού αμαξιδίου καθηλωμένων και μη δυναμένων να αυτοεξυπηρετηθούν, και 2. Εκ βαρειών μη παιδαγωγίμων διανοητικών καθυστερήσεων και μη επιδεχομένων βελτίωσιν, προκειμένου περί παιδίων.»* Προηγούμενα με το ν.4067/1929 *«Περί ιδρύσεως Θεραπευτηρίου εν τη Νήσω Λέσβω.»* και το Β.Δ. 571/1964 *«Περί συστάσεως εν Αγιάσω Λέσβου Ιδρύματος Κοινωνικής Πρόνοιας υπό την επωνυμία Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου Λέσβου «Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ»* είχαν ιδρυθεί αντίστοιχα τα δύο παραπάνω ιδρύματα.

1.2. Εποπτεία

Το Ίδρυμα υπάγεται στην αρμοδιότητα και εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (άρ. 1 ΠΔ 253/1973, άρθρο 3 Ν.Δ. 162/73). Ως εποπτευόμενη υπηρεσία του Υπ. Υγείας εμπίπτει στη «δικαιοδοσία» της Διεύθυνσης Επιθεώρησης του εν λόγω Υπουργείου.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 28 § 2 του Π.Δ. 138/92 *«[ο]ι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Επιθεώρησης είναι γενικά, η άσκηση επιθεώρησης και ελέγχου των κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου και των εποπτευομένων απ' αυτό φορέων, για τη διαπίστωση της κανονικής και εύρυθμης λειτουργίας τους και της ορθής εφαρμογής των κειμένων διατάξεων και σχετικών οδηγιών.»* Επίσης στο ίδιο άρθρο § 2 εδάφιο β' προβλέπεται *«[η] επιθεώρηση για την διαπίστωση της κανονικής, από διοικητικής και οικονομικής απόψεως, λειτουργίας των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου και των νομικών προσώπων αρμοδιότητας αυτού και η διενέργεια πλήρους ή δειγματοληπτικού ελέγχου αυτών, τουλάχιστον μια φορά κάθε έτος»*, από το Τμήμα Διοικητικού – Οικονομικού ελέγχου και Επιθεώρησης της Διεύθυνσης Επιθεώρησης του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, καθώς και *«1) [η] παρακολούθηση και ο έλεγχος τήρησης των όρων της από Υγειονομικής απόψεως κανονικής και σύμφωνα με τον νόμο λειτουργίας των υγειονομικών υπηρεσιών το Υπουργείου και των υπαγομένων στην εποπτεία αυτού Ν.Π.Δ. και Ιδ. Δικαίου νοσοκομείων κλινικών,*

εργαστηρίων, επιχειρήσεων, ιατρείων, λαμβανομένου υπόψη και του άρθρου 7 παρ. 1 του Ν. 1397/1983 (ΦΕΚ 143 Α), καθώς και της εφαρμογής των υγειονομικών διατάξεων. 2) Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της τήρησης των όρων υγιεινής διαβίωσης των περιθαλπομένων σε νοσηλευτικές και προνοιακές μονάδες (κρατικές και ιδιωτικές), ως και της παρεχομένης σ' αυτούς ιατρικής και φαρμακευτικής περιθάλψεως. 3) Η διενέργεια επιθεώρησης μια φορά τουλάχιστον κάθε χρόνο, για την διαπίστωση της κανονικής από υγειονομικής απόψεως, λειτουργίας, των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου και των νομικών προσώπων αρμοδιότητας αυτού».

1.3. Οργανισμός Διοίκησης και Λειτουργίας

Με το Π.Δ. 253/1973 (ΦΕΚ 215/19.9.73) «Περί Οργανισμού Διοικήσεως και Λειτουργίας του Ιδρύματος Κοινωνικής Προνοίας Αγιάσου Λέσβου "Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ"» εξειδικεύτηκε περαιτέρω το καθεστώς λειτουργίας του Ιδρύματος. Όπως ορίζεται στο άρ. 2 «... σκοπός του Ιδρύματος είναι η ... περίθαλψις μέχρις εκατόν εβδομήντα (170) ατόμων, αμφοτέρων των φύλων πασχόντων εκ χρονίων και ανιάτων νόσων, κατακοίτων ή ημικατακοίτων, ή επί αναπηρικού αμαξιδίου κυκλοφορούντων και μη δυναμένων να αυτοεξυπηρετηθούν ως και εκ βαρειών μη παιδαγωγίμων διανοητικών καθυστερήσεων μη επιδεχομένων βελτίωσιν, προκειμένου περί νέων ατόμων (παιδίων) (άρ. 2). Επίσης, το άρ. 3 του Οργανισμού ορίζει ότι «Ως περίθαλψις νοείται η παροχή εις τα προστατευόμενα άτομα στέγης, τροφής, ιματισμού, **πλήρους ιατρικής περιθάλψεως και επιδίωξης εκ μέρους του Ιδρύματος παροχής, κατά το δυνατόν, ανετωτέρας ζωής και ψυχολογικής προσαρμογής των περιθαλπομένων, εις τρόπον ώστε ούτοι να αισθάνωνται εις οικογενειακόν περιβάλλον.**»

Ήδη όμως έχει συνταχθεί και εγκριθεί από το Δ.Σ. του Ιδρύματος (Πρακτ. Συν. Δ.Σ. 9/99) νέος Οργανισμός Διοικήσεως - Λειτουργίας ο οποίος έχει υποβληθεί στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, προκειμένου να υιοθετηθεί επισήμως. Η σύνταξη του νέου Οργανισμού υπαγορεύτηκε όπως αναφέρεται ρητά από την ανάγκη για «προσαρμογή στα νέα δεδομένα». Με το νέο οργανισμό προτείνεται η μετονομασία του Ιδρύματος σε «**Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Αγιάσου Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ**». Η κύρωση και θέση σε ισχύ βρίσκεται ακόμα σε εκκρεμότητα.

2. Υφιστάμενη κατάσταση

2.1. Κτιριακή Υποδομή - Διάρθρωση

Το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας «Η Θεομήτωρ» στεγάζεται σε δύο κτίρια, τα οποία με τη σειρά τους ανήκαν στα δύο επιμέρους ιδρύματα τα οποία συγχωνεύθηκαν σε ένα ενιαίο με τη σημερινή του μορφή. Το ένα εξ αυτών (εφεξής κτίριο Α΄) βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το κέντρο της Αγιάσου (25 περίπου χιλιόμετρα από τη Μυτιλήνη). Το δεύτερο κτίριο (εφεξής κτίριο Β΄) το οποίο λειτούργησε αρχικά ως σανατόριο (για πάσχοντες από φυματίωση) βρίσκεται σε απόσταση 4 χιλιομέτρων περίπου από την Αγιάσο σε μια δασώδη περιοχή. Και τα δύο κτίρια κατασκευάστηκαν αρχικά τη δεκαετία του 1930, ενώ στη συνέχεια δέχτηκαν διάφορες παρεμβάσεις

Α΄ κτίριο: Πρόκειται για κτίσμα με δύο ορόφους και υπόγειο. Στο ισόγειο στεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες (πέντε συνολικά γραφεία) και το ιατρείο. Στους υπόλοιπους χώρους - θαλάμους φιλοξενούνται οι τρόφιμοι ανά δύο - τρεις και στις περισσότερες περιπτώσεις πέντε - έξι σε κάθε θάλαμο, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει αρκετός ελεύθερος χώρος μεταξύ των κρεβατιών. Στο ισόγειο επίσης βρίσκεται και ο μοναδικός κοινόχρηστος χώρος - τραπεζαρία για τους τροφίμους. Ο χώρος αυτός χρησιμοποιείται ως τραπεζαρία (με λίγα τραπέζια και ελάχιστες καρέκλες) και παράλληλα ως χώρος ανάπαυσης – ψυχαγωγίας των τροφίμων (με τηλεόραση).

Η μία πλευρά της τραπεζαρίας έχει μετατραπεί σε εκκλησία και διαχωρίζεται με μια απλή κουρτίνα. Η συγκεκριμένη πλευρά του κτιρίου έχει μετατραπεί σε ιερά τράπεζα με την τοποθέτηση τέμπλου, ενώ έχει κατασκευαστεί και ένα εξωτερικό – πρόσθετο «ιερό» στην εξωτερική πλευρά του τοίχου.

Ο πρώτος όροφος διαθέτει περισσότερους θαλάμους τροφίμων από το ισόγειο και τραπεζαρία, η οποία παραμένει κλειστή λόγω της κακής κατάστασης των παραθύρων τα οποία άνοιγαν με τον αέρα και από τα οποία έμπαινε το νερό της βροχής. Τέλος στο υπόγειο του κτιρίου υπάρχει το μαγειρείο και η αποθήκη τροφίμων.

Στο Α' κτίριο φιλοξενούνται πενήντα τρία (53) άτομα, η κατάσταση των οποίων θεωρείται λιγότερο σοβαρή από αυτήν των ογδόντα (80) ατόμων που φιλοξενούνται στο Β' κτίριο.

Ο χώρος και των δύο κτιρίων είναι περικλειστος με τοίχο, χωρίς φύλακα εισόδου. Η πόρτα των κτιρίων κλειδώνεται κάθε βράδυ, ενώ η εξωτερική πόρτα του περιβάλλου παραμένει ανοιχτή.

Β' κτίριο: Στο υπόγειο του Β' κτιρίου βρίσκεται το μαγειρείο, με μικρό παραπλήσιο χώρο σερβιρίσματος των γευμάτων, το φαρμακείο, διάφορες αποθήκες, ιματιοθήκες, ραφείο, φαρμακείο, πλυντήρια, χώρος ενδίαιτησης, σιδερωτήριο κ.λ.π. Στο ισόγειο και στον πρώτο όροφο υπάρχουν οι θάλαμοι των τροφίμων, το ιατρείο και τραπεζαρία.

Μεταξύ ισογείου και ορόφου υπάρχει επίσης εξοπλισμένος από χρόνια με τα απαραίτητα μηχανήματα, χώρος φυσικοθεραπείας ο οποίος δεν χρησιμοποιείται λόγω έλλειψης φυσικοθεραπευτή. Επίσης, χώρος στο κλιμακοστάσιο του κτιρίου έχει παραχωρηθεί στο στρατό, από τον οποίο χρησιμοποιείται ως αποθηκευτικός χώρος. Σύμφωνα με τα υπάρχοντα σχέδια, το συγκεκριμένο κτίριο, σε ειδικές περιπτώσεις μετατρέπεται σε στρατιωτικό νοσοκομείο.

Στον περίβολο του Β' κτιρίου υπάρχουν δύο μικρά κτίσματα που χρησιμοποιούνται ως αποθήκες από το στρατό, καθώς και ένα μεγαλύτερο πιο σύγχρονο

κτίσμα σε καλή κατάσταση, μία αίθουσα του οποίου χρησιμοποιείται από τους αντιρρησίες συνείδησης που υπηρετούν εναλλακτική κοινωνική υπηρεσία στο Ίδρυμα, ενώ μια άλλη αίθουσα προορίζεται για τη στέγαση προγραμμάτων κατάρτισης και απασχόλησης των τροφίμων και εχρησιμοποιείτο μέχρι πρόσφατα ως εργαστήριο ξυλογλυπτικής, αγγειοπλαστικής και ζωγραφικής. Ωστόσο, λόγω έλλειψης εκδήλωσης ενδιαφέροντος σήμερα έχει σταματήσει να λειτουργεί, αν και οι θέσεις των εκπαιδευτών που είχαν προσληφθεί για αυτό το σκοπό παραμένουν καλυμμένες.

Στον περίβολο του Β' κτιρίου υπάρχει επίσης μια μικρή εκκλησία, ενώ έχουν γίνει οικοδομικές εργασίες για την λειτουργία βιολογικού καθαρισμού.

2.2. Κατάσταση προσωπικού

Όσον αφορά στο προσωπικό, ο Οργανισμός προβλέπει συνολικά εκατόν δεκατρείς (113) θέσεις εκ των οποίων καλύπτονται οι ογδόντα μία (81) που κατανέμονται όπως φαίνεται πιο κάτω:

	A' Κτίριο	B' Κτίριο
Διοικητικού – Λογιστικού	9	
Νοσοκόμοι – Επισκέπτριες – κοινωνικοί λειτουργοί	3	8
Κλητήρες – Θυρωροί – Νυκτοφύλακες	1	
Βοηθός Φαρμακείου		1
Μάγειροι	1	
Βοηθοί μαγείρων	4	10
Τραπεζοκόμοι		
Θαλαμηπόλοι	8	11
Καθαρίστριες	6	9
Πλύντριες		
Τεχνίτες	2	
Οδηγοί	2	
Ράπτριες	1	1
Ιματιοφύλακες		1
Σιδηρώτριες		1
Ξυλογλύπτρια		1
Κεραμίστρια		1
Σύνολο	37	44

Σημειώνεται παράλληλα ότι στο Ίδρυμα υπηρετούν δώδεκα (12) αντιρρησίες συνείδησης, χωρίς ωστόσο να προκύπτει η ανάθεση σε αυτούς και η εκτέλεση συγκεκριμένων καθηκόντων.

2.3. Τρόφιμοι

Σύμφωνα με τον Οργανισμό του Ιδρύματος ο αριθμός των τροφίμων μπορεί να ανέλθει στους εκατόν εβδομήντα (170). Κατά το χρόνο της πρώτης επιτόπιας έρευνας (Νοέμβριος 1999) ο αριθμός των τροφίμων ήταν εκατόν τριάντα τρεις (133), εκ των οποίων πενήντα δύο (52) στο κτίριο A' και ογδόντα ένας (81) στο κτίριο B'. Σε νεότερη επικοινωνία (3-7-2000) ο αριθμός των τροφίμων είχε μειωθεί στους εκατόν είκοσι (120), εκ των οποίων σαράντα οκτώ (48) στο κτίριο A' και εβδομήντα δύο (72) στο κτίριο B'. Η δυναμικότητα των δύο κτιρίων είναι πενήντα (50) για το κτίριο A' και εκατόν είκοσι (120) για το κτίριο B'.

Βασικό χαρακτηριστικό των τροφίμων αποτελεί η ετερογένεια των λόγων εισαγωγής και βέβαια η διαφορετικότητα των παρουσιών αναγκών. Τα δεδομένα αυτά προκύπτουν αφενός από τα στοιχεία του φακέλου που τηρούνται στο

Ίδρυμα, την προσωπική αντίληψη που σχηματίστηκε καθώς και από τις επαφές με το νοσηλευτικό ιδίως προσωπικό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο ίδρυμα φιλοξενοούνται δέκα (10) υπερήλικες (μερικοί εκ των οποίων δεν είχαν ιδιαίτερα προβλήματα υγείας), τέσσερις (4) πάσχοντες από το σύνδρομο "Down", είκοσι (20) ανίατοι και δεκατέσσερις (14) ψυχασθενείς (μερικοί εκ των οποίων με σοβαρά προβλήματα). Σημειώνεται ότι, όπως συνάγεται και από την προμνησθείσα έκθεση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, για περίπου τριάντα (30) τρόφιμους δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εισαγωγής.

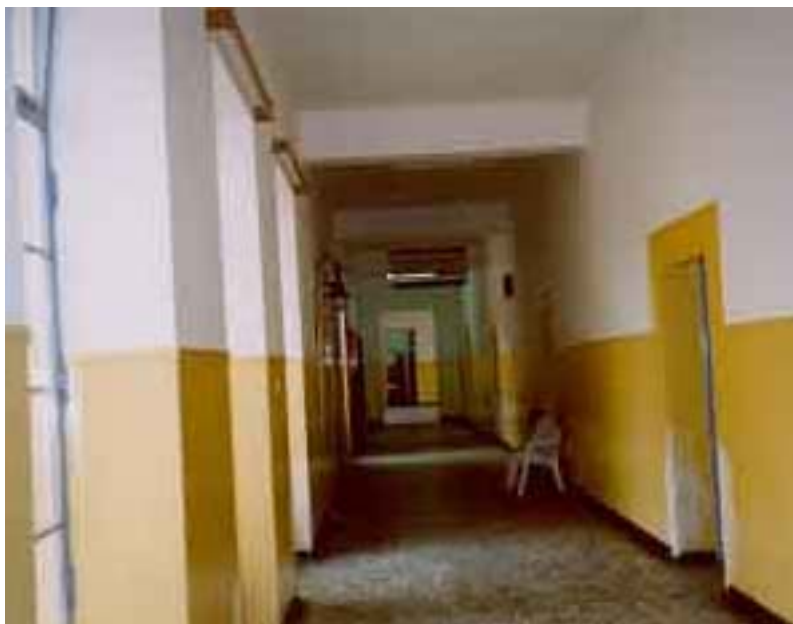
Δ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

1. Κτιριακή υποδομή

Εξωτερικά και τα δύο κτίρια εμφανίζουν έντονα τα σημάδια παλαιότητας και γενικά παρουσιάζουν εικόνα «ταλαιπωρημένων» κτιρίων, με ελλιπή συντήρηση ενώ σε κάποιες όψεις δίδεται έντονα η εικόνα της εγκατάλειψης. Εξάλλου όπως προέκυψε, αν και πρόκειται για κτίρια αρκετών δεκαετιών, δεν έχει γίνει κάποιος έλεγχος από ειδικούς (πολιτικούς μηχανικούς) σχετικά με την αντοχή των κτιρίων ή την πιθανή ανάγκη διορθωτικών επεμβάσεων.

Επιπλέον στον εξωτερικό χώρο (κήπο) των κτιρίων δεν υπάρχει κατάλληλη υποδομή για την παραμονή των τροφίμων, ιδιαίτερα τη θερινή περίοδο. Στον περίβολο και των δύο κτιρίων δεν έχουν τοποθετηθεί παγκάκια, ούτε έχει διαμορφωθεί κάποιος χώρος ειδικά για την παραμονή των τροφίμων, προκειμένου να διευκολύνεται η έξοδος από το εσωτερικό των κτιρίων. Στο κτίριο Β' υπάρχει εκκλησάκι το οποίο βρέθηκε κλειδωμένο και μέσα σ' αυτό, την ημέρα της επίσκεψης, υπήρχε ένα φέρετρο «για περίπτωση ανάγκης» όπως αναφέρθηκε από τον αναπληρωτή Διευθυντή.

Στο εσωτερικό, τα μεγαλύτερα προβλήματα εμφανίζονται στους χώρους υγιεινής (τουαλέτες-μπάνια), τα μαγειρεία, και τους βοηθητικούς χώρους (αποθήκες, πλυντήρια). Στους διαδρόμους αλλά και στους θαλάμους τα περισσότερα κουφώματα (παράθυρα, πόρτες) είναι πια άχρηστα, αδυνατώντας έτσι να προσφέρουν προστασία από το κρύο και τη βροχή. Συχνά εξάλλου συναντώνται έντονες φθορές στους τείχους, πεσμένοι σοβάδες κ.λ.π.

Στους περισσότερους θαλάμους υπάρχει συνωστισμός τροφίμων (διαθέτουν από ένα έως επτά κρεβάτια) και συχνά παρατηρείται έντονη δυσοσμία. Στο εξω-

τερικό των κτιρίων διακρίνεται η αποκόλληση σοβάδων λόγω υγρασίας. Στο Β' κτίριο υπάρχει ένα γραφείο το οποίο έχει μετατραπεί σε χώρο αποθήκευσης παλαιού αρχείου, το παράθυρο του οποίου έχει σαπίσει και η πρόσβαση σε αυτόν είναι εύκολη από κάποιον που θα το θελήσει. Σε διάφορες γωνίες του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου υπάρχουν πεταμένα άχρηστα υλικά όπως σπασμένες καρέκλες, σκουριασμένα ράφια, άχρηστα αντικείμενα κ.λ.π.

Ο χώρος των μαγειρείων στο υπόγειο των κτιρίων είναι πολλαπλά επιβαρημένος και αδυνατεί να εξασφαλίσει μια κατάσταση υγιεινής και τάξης. Υπάρχει έντονη υγρασία, νερά στα πατώματα, ταλαιπωρημένοι τοίχοι ενώ (κατά την επίσκεψη) εντοπίστηκαν και κατσαρίδες. Το υδραυλικό σύστημα φαίνεται πεπαιλωμένο, ταλαιπωρημένο και με σοβαρά προβλήματα.

Ο χώρος των πλυντηρίων είναι επίσης σε άσχημη κατάσταση με έντονη δυσσομία, πολύ παλιό μόνιμο εξοπλισμό (λεκάνες, κ.λ.π.), ενώ στεγάζει παλιά σκουριασμένα και άχρηστα πια μηχανήματα (πλυντήρια, στεγνωτήρια, κ.λ.π.) που δεν χρησιμοποιούνται.

Γενικά η έλλειψη συντήρησης και η περιορισμένη λειτουργικότητα των κτιρίων είναι εμφανής. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά την ύπαρξη ατόμων-τροφίμων με κινητικά προβλήματα δεν εντοπίστηκαν κάποιες ειδικές χωροταξικές διαρρυθμίσεις που να διευκολύνουν την κίνηση και την αυτονομία των ατόμων αυτών.

Κατά τη δεύτερη επίσκεψη η κατάσταση δεν ήταν ιδιαίτερα βελτιωμένη. Η κατάσταση από άποψη κτιριακής υποδομής και εξοπλισμού παρέμενε η ίδια, όπως κατά την πρώτη επίσκεψη στο Ίδρυμα, με εξαίρεση την καθαριότητα των δαπέδων που παρουσίαζε μια μικρή βελτίωση και τη δυσσομία που ήταν λιγότερο έντονη. Δεν παρατηρήθηκε απολύτως καμία εργασία για συντήρηση του κτιρίου εσωτερικά και εξωτερικά ή αντικατάσταση του εξοπλισμού (κρεβατιών και λοιπών επίπλων).

2. Υλικοτεχνική υποδομή

Κρεβάτια: Τα κρεβάτια ήταν όλα παλιά, σκουριασμένα, χωρίς μηχανισμό ανάκλησης, τα στρώματα παλιά και φθαρμένα και όχι σπάνια εμφανώς βρώμικα.

Αναπηρικά αμαξίδια: Πρόκειται για χειροκίνητα αμαξίδια, με σχετική παλαιότητα. Στο Α' κτίριο χρησιμοποιούνταν περίπου τρία (3). Στο Β' κτίριο υπήρχαν επίσης λίγα σε χρήση, ενώ τα περισσότερα βρίσκονταν σε έναν από τους θαλάμους του δεύτερου ορόφου, όπου «τοποθετούνταν» τέσσερις τρόφιμοι για κάποιες ώρες της ημέρας.

Χώροι υγιεινής: Στο Α' κτίριο σε κάθε όροφο υπήρχαν δύο τουαλέτες, χωρίς ειδικές μπανιέρες για τα Α.Μ.Ε.Α. Στο Β' κτίριο, σε κάθε όροφο, υπήρχε μια τουαλέτα με δύο λεκάνες για 40 άτομα, εκ των οποίων η μία, κατά την επίσκεψή μας εκεί, ήταν εκτός λειτουργίας. Σε διπλανό από τις τουαλέτες χώρο δίχως θέρμανση, με σπασμένα παράθυρα απ' όπου έμπαινε κρύο και τα νερά της βροχής, υπήρχε μια παλιά μπανιέρα, με κρύο νερό έως τη μέση, όπου, όπως ενημερωθήκαμε πλενόταν οι τρόφιμοι. Επισημαίνεται ότι για ένα μήνα δεν υπήρχε ζεστό νερό, λόγω αλλαγής των βραστήρων και οι υπάλληλοι αναγκάζονταν να το μεταφέρουν από το μαγειρείο με κουβάδες. Ο αριθμός των τουαλετών για τον υπάρχοντα αριθμό τροφίμων σε κάθε όροφο είναι προφανώς ανεπαρκής. Για την τήρηση της στοιχειώδους καθαριότητας θα πρέπει μια καθαρίστρια να επιβλέπει το χώρο αυτό σε μόνιμη βάση.

Μαγειρεία: Υπάρχουν δύο ξεχωριστά μαγειρεία, ένα για κάθε κτίριο, τα οποία βρίσκονται στο υπόγειο του κάθε κτιρίου. Ο εξοπλισμός, σχετικά καθαρός, ωστόσο στο πάτωμα υπήρχαν άφθονα νερά ως αποτέλεσμα, όπως μας πληροφόρησαν, της κακής κατάστασης των υδραυλικών, οι τοίχοι ήταν ταλαιπωρημένοι, το ταβάνι του μαγειρείου ήταν μαύρο από τους ατμούς, τα λάδια και την έλλειψη εξαερισμού. Σε διάφορες γωνίες του μαγειρείου υπήρχαν αλλοιώσεις σοβάδων λόγω υγρασίας, εστίες βρώμας και σκόνης με κάποιες κατσαρίδες στους τοίχους.

Πλυντήρια: Στο χώρο των πλυντηρίων υπήρχε έντονη δυσάρεστη οσμή, νερά και ρούχα στο δάπεδο, πεπαλαιωμένος εξοπλισμός (πλυντήρια, στεγνωτήρια,

κλπ), ο οποίος αν και ήταν εκτός λειτουργίας, παρέμενε στο χώρο, με αποτέλεσμα αυτός να εμφανίζει εικόνα αποθήκης παλιών μηχανημάτων.

3. Μέριμα των τροφίμων

Οι τρόφιμοι του Α' κτιρίου χαρακτηρίζονται ως «ελαφρότερα» περιστατικά. Ωστόσο, όσοι έχουν κινητικά προβλήματα είναι καθηλωμένοι μόνιμα στα κρεβάτια τους χωρίς κανένα πρόγραμμα απασχόλησης. Σε όσους είναι σε θέση να περπατήσουν τους «επιτρέπεται» (δεν διαπιστώθηκε κάποια επίβλεψη ή φροντίδα από τους αρμοδίους) να επισκέπτονται σχεδόν καθημερινά τα καφενεία του χωριού, να εκκλησιάζονται ή να περιπλανώνται άσκοπα.

Επίσης, όπως πληροφορήθηκαν οι επιστήμονες που διενέργησαν την επιτόπια έρευνα, και από το Β' κτίριο, κάποιοι τρόφιμοι, παρά την απόσταση, κατέβαιναν στο κέντρο του χωριού για μικροψώνια, περίπατο ή εκκλησιασμό. Κατά το παρελθόν υπήρχε η δυνατότητα μεταφοράς (με μικρό λεωφορείο) όσων επιθυμούσαν να κατέβουν στο χωριό την Κυριακή για εκκλησιασμό. Αυτό όμως είχε σταματήσει λόγω αδυναμίας του Ιδρύματος από άποψη προσωπικού και μέσων.

Στο Β' κτίριο κάποιοι από τους τροφίμους βρίσκονταν μόνιμα στα κρεβάτια τους, λιγοστοί μεταφέρονταν σε αναπηρικά καρότσια, ενώ τέσσερις ήταν δεμένοι στα αναπηρικά καρότσια για αποφυγή αυτοτραυματισμού τους, όπως μας ενημέρωσαν οι υπάλληλοι, και «αποθηκευμένοι» σε θάλαμο όπου είχαν αποθηκευτεί παλιά κενά καρότσια, τα οποία δεν είδαν οι ειδικοί επιστήμονες να χρησιμοποιούνται κατά την παραμονή τους εκεί. Η εξήγηση που δόθηκε για τους προαναφερόμενους τέσσερις τροφίμους ήταν ότι ήταν βίαιοι, φώναζαν και επηρέαζαν τους υπόλοιπους και ήταν γενικά βαριά περιστατικά. Τέλος από την αυτοψία δεν προέκυψαν ενδείξεις κακοποίησης των τροφίμων.

Οι τρόφιμοι που είχαν κινητικά προβλήματα ήταν μόνιμα καθηλωμένοι στα κρεβάτια τους και το πρόγραμμά τους συνίστατο σε φαγητό, ύπνο και σε αμφίβολης επάρκειας περιποίηση από άποψη καθαριότητας. Κάποιοι από τους ψυχικά ασθενείς, οι οποίοι είχαν μεταφερθεί εκεί από τη Λέρο, περιπλανούνταν στον εξωτερικό χώρο του κτιρίου δίχως κάποια επίβλεψη ή σκοπό.

Στο παρελθόν, υπήρχε πρόγραμμα απασχόλησης και κατάρτισης όσων τροφίμων μπορούσαν να συμμετέχουν και ενδιαφέρονταν. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιείτο ένα νέο κτίσμα (130 τ.μ. περίπου) στον περίβολο του Ιδρύματος. Τα προγράμματα αυτά δε λειτουργούν σήμερα, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος από τους τροφίμους όπως μας εξήγησε ο αρμόδιος.

Ο χώρος που διατίθεται για κάθε τρόφιμο είναι ελάχιστος. Από τους τροφίμους (με δυνατότητα επικοινωνίας και αντίληψης) μόνο μία παραπονέθηκε

για κακή συμπεριφορά του προσωπικού (ύβρεις). Τα παράπονα αυτά δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθούν από άλλα στοιχεία, αν και αναζητήθηκαν από το Συνήγορο του Πολίτη. Οι περισσότεροι τρόφιμοι δήλωσαν ευχαριστημένοι από την παραμονή τους στο Ίδρυμα, συγκρίνοντας συχνά με τις συνθήκες της προηγούμενης ζωής τους και εκλαμβάνοντας την εκεί παραμονή τους ως το τελευταίο καταφύγιο. Παράπονα εκφράστηκαν ωστόσο για την απουσία κάποιας ενασχόλησης (χαρτιά, τάβλι, εκκλησία, βόλτες, εκδρομές, κ.λ.π.)

Προέκυπτε ωστόσο, δια γυμνού οφθαλμού, η ετερογένεια των τροφίμων, δηλαδή από απλώς γέροντες (χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα υγείας) μέχρι σοβαρές ψυχιατρικές περιπτώσεις και από άτομα με κινητικά προβλήματα μέχρι άτομα με διανοητική καθυστέρηση (ανίατα).

Η εικόνα που εμφανίζει το Ίδρυμα σε νυχτερινή ώρα δεν είναι ικανοποιητική. Οι δύο (2) υπάλληλοι που εκτελούσαν υπηρεσία (νοσηλεύτρια και θαλαμηπόλος) στο κτίριο Β' αδυνατούν εκ των πραγμάτων να ανταποκριθούν στις ανάγκες φροντίδας ογδόντα (80) περίπου τροφίμων. Διαπιστώθηκε έντονη δυσοσμία, ύπαρξη σκουπιδιών και ακαθαρσιών.

Οι τρόφιμοι κατά τη διάρκεια της νύχτας, ήταν ήρεμοι σε βαθμό μη αναμενόμενο, κάτι που προβλημάτισε τους επιστήμονες, οι οποίοι ενδιαφέρθηκαν να ενημερωθούν για τη ενδεχόμενη χορήγηση φαρμάκων. Ωστόσο, παρά τον εντοπισμό σημαντικού αριθμού φαρμάκων που χορηγούνται δεν έγινε δυνατό να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο τα φάρμακα αυτά καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες των τροφίμων. Επίσης διαπιστώθηκε ότι οι ψυχικά ασθενείς δεν παρακολουθούνται από ψυχίατρο και τους χορηγούνται φάρμακα που έχει συνταγογραφήσει ψυχίατρος πριν από χρόνια.

4. Προσωπικό

Το υφιστάμενο προσωπικό δεν επαρκεί και δεν έχει την απαιτούμενη εξειδίκευση για τις ανάγκες του Ιδρύματος γενικά και για την κατάλληλη φροντίδα των τροφίμων ειδικότερα. Υπάρχουν αρκετές κενές οργανικές θέσεις, αλλά ακόμα και αν αυτές καλυφθούν δεν θα επαρκούν λόγω του γεγονότος ότι οι τρόφιμοι στεγάζονται σε δύο κτίρια και στην πλειοψηφία τους χρειάζονται φροντίδα και καθαριότητα σε εικοσιτετράωρη βάση. Όλοι ανεξαιρέτως οι αρμόδιοι αλλά και οι λιγότερο αρμόδιοι τονίζουν ότι το κύριο πρόβλημα εστιάζεται στην έλλειψη προσωπικού.

Παρατηρείται επίσης ότι λόγω της έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού, το υπάρχον προσωπικό δεν ασκεί αποκλειστικά τα καθήκοντα για τα οποία είναι διορισμένο, αλλά βοηθάει όπου υπάρχει κατά περίπτωση ανάγκη. Για παράδειγμα οι

καθαρίστριες ασκούν καθήκοντα θαλαμηπόλων ή βοηθούν στα πλυντήρια, οι τραπεζοκόμοι ασκούν καθήκοντα μάγειρα, οι θαλαμηπόλοι ασκούν καθήκοντα νοσηλευτών κ.λ.π. Τέλος καθήκοντα Διευθυντή, εκτελεί, ως αναπληρωτής διευθυντής, υπάλληλος ΔΕ, αν και προβλέπεται η κάλυψη της θέσης από υπάλληλο με πανεπιστημιακή μόρφωση.

Επίσης, παρατηρείται έλλειψη αξιοποίησης της ομάδας των δώδεκα αντιρρησιών συνείδησης που υπηρετούν στο Ίδρυμα. Πρόκειται για άτομα νεαρής ηλικίας (18 και άνω) οι οποίοι κατά κανόνα έχουν ολοκληρώσει κύκλο δευτεροβάθμιας ή και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

5. Στάση της τοπικής κοινωνίας απέναντι στο ίδρυμα

Η τοπική κοινωνία φαίνεται να συμβιώνει αρμονικά με το Ίδρυμα, χωρίς ωστόσο να δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις συνθήκες διαβίωσης των τροφίμων. Η στάση των κατοίκων της Αγιάσου χαρακτηρίζεται από ανοχή, τόσο στο Ίδρυμα αυτό καθ' εαυτό όσο και στους τροφίμους που επισκέπτονται το χωριό, επιδεικνύοντας ενίοτε τη διαφορετικότητά τους.

Η λειτουργία του Ιδρύματος αποβαίνει πολλαπλά ωφέλιμη για την τοπική κοινωνία, τόσο από πλευράς εισροής οικονομικών πόρων, όσο όμως και από την άποψη της ύπαρξης σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας. Για το λόγο αυτό κάθε ενδεχόμενη πρόταση μεταφοράς του Ιδρύματος από την Αγιάσο ή συρρίκνωσής του θα συναντούσε την αντίδραση της τοπικής κοινωνίας.

6. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Η ιατρική περίθαλψη των τροφίμων είναι ελλιπής έως ανύπαρκτη. Οι θέσεις ιατρικού προσωπικού που προβλέπονται στον Οργανισμό του Ιδρύματος παραμένουν κενές, παρά την κατ' επανάληψη προκήρυξή τους. Την περίοδο της πρώτης επίσκεψης (11/1999), το Ίδρυμα επισκεπτόταν δύο με τρεις φορές την εβδομάδα ιατρός νεφρολόγος, κάτι που όμως (όπως προέκυψε από νεότερη επικοινωνία) έχει ήδη διακοπεί. Έτσι δεν υπάρχει ειδική ιατρική φροντίδα, ανάλογη με τις ανάγκες των τροφίμων, αλλά ούτε και τακτικός προληπτικός έλεγχος. Μόνο σε περίπτωση διαπίστωσης συγκεκριμένου (έκτακτου) προβλήματος υγείας καλείται ο/η αγροτικός ιατρός ή μεταφέρεται ο τρόφιμος στο κρατικό νοσοκομείο της Μυτιλήνης.

Η φυσικοθεραπεία που κρίνεται απαραίτητη για τους καθηλωμένους στο κρεβάτι δεν παρέχεται, παρά το γεγονός ότι υπάρχει ο απαραίτητος εξοπλισμός σε

ειδικά διαμορφωμένο για το σκοπό αυτό χώρο, που όμως για χρόνια παραμένει ανεκμετάλλευτος.

Επιπλέον, νοσηλεύτρια μας τόνισε ότι ούτε τα απαραίτητα υλικά υπάρχουν για τη φροντίδα των τροφίμων των οποίων τα σώματα παρουσιάζουν πληγές εξαιτίας της κατάκλισης αλλά ούτε και κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό για τις τρεις προβλεπόμενες βάρδιες.

Η χορήγηση φαρμάκων θα πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω διότι υπάρχουν υπόνοιες ότι οι σχετικοί κανόνες δεν ακολουθούνται με τη δέουσα σχολαστικότητα. Ειδικότερα όπως αναφέρθηκε παραπάνω, λόγω έλλειψης ιατρικής παρακολούθησης, χορηγείται σε ψυχικά ασθενείς φαρμακευτική αγωγή που συνταγογραφήθηκε πριν από χρόνια, χωρίς να είναι γνωστό κατά πόσο αυτή ανταποκρίνεται στις παρούσες ανάγκες του εκάστοτε τροφίμου.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, η πρόβλεψη του Οργανισμού για *«παροχή ... πλήρους ιατρικής περιθάλψεως»* στους τροφίμους αποδεικνύεται εξολοκλήρου γράμμα κενό.

7. Έλεγχοι

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ουδέποτε διενεργήθηκε κάποιος διεξοδικός έλεγχος από την κεντρική Διοίκηση, δηλαδή το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, ώστε να διαπιστωθεί αν το Ίδρυμα λειτουργεί σύμφωνα με τους όρους που προδιαγράφονται στη νομοθεσία για την κοινωνική φροντίδα αλλά και τον Οργανισμό του. Σποραδικές επισκέψεις υπηρεσιακών παραγόντων (1997 και 1999) δεν διέθεταν τα χαρακτηριστικά μια συνολικής και σε βάθος καταγραφής της υπάρχουσας κατάστασης ούτε συνοδεύτηκαν από ανάλογες πρωτοβουλίες για αλλαγή.

Από την άλλη πλευρά επισημαίνεται ότι το Ίδρυμα έχουν επισκεφθεί οι κατά καιρούς πολιτικές ηγεσίες του Υπουργείου Υγείας, ιδιαίτερα μάλιστα σε περιόδους κατά τις οποίες το Ίδρυμα αποτελούσε αντικείμενο ειδησεογραφίας.

Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Ίδρυμα «Θεομήτωρ», γέννημα της προπολεμικής περιόδου, έστω και με διαφορετική μορφή, φέρει όλα τα σημάδια της ιστορικής πορείας που εν τω μεταξύ διάνυσε. Ο χρόνος αλλά και οι συνθήκες ίδρυσης και μετεξέλιξης του επιδρούν ακόμα και σήμερα σε σημαντικό βαθμό στην εν γένει μορφή του Ιδρύματος. Έτσι η σημερινή κατάσταση λειτουργίας του Ιδρύματος δεν μπορεί να αποδοθεί σε πρόσωπα που στελεχώνουν ή διοικούν το συγκεκριμένο φορέα. Μια τέτοια επιφανειακή προσέγγιση δεν θα συνέβαλε στον κατανόηση της πραγματικότητας και την ειλικρινή αναζήτηση λύσεων. Αντίθετα, η σημερινή κατάσταση του Ιδρύματος είναι αποτέλεσμα ενός παρωχημένου υποδείγματος προνοιακής πολιτικής και συνακόλουθα λειτουργίας φορέα κοινωνικής φροντίδας. Τα προβλήματα υποδομής, οργάνωσης, διοίκησης, λειτουργίας και εκσυγχρονισμού του συγκεκριμένου Ιδρύματος εντάσσονται στη γενικότερη προβληματική της έλλειψης προσανατολισμού προς τις ανάγκες του σύγχρονου κοινωνικού κράτους. Η απουσία στόχων και στρατηγικής και η επικράτηση λογικών αυτοματισμού συσώρευσαν προβλήματα και προκάλεσαν στρεβλώσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να νοηθούν:

- Η παλαιότητα των κτιρίων, κατασκευής και τα δύο της δεκαετίας του 1930, και η ακατάλληλη αρχιτεκτονική που τα διακρίνει.
- Η διάσπαση του ιδρύματος σε δύο κτίρια, χωρίς να υπάρχει τέτοια ανάγκη, αλλά λόγω της προηγούμενης ύπαρξής τους και της εν συνεχεία διοικητικής συνένωσής τους.
- Η ύπαρξη του ενός κτιρίου (κτίριο Β') σε τόπο μακριά από το οικιστικό συγκρότημα της Αγιάσου μέσα στο δάσος, αφού προοριζόταν για την περίθαλψη ασθενών από φυματίωση.
- Η έλλειψη σύγχρονου, σαφούς προορισμού του Ιδρύματος και η απουσία κάθε συγκροτημένου και συγκεκριμένου μοντέλου προσέγγισης των αναγκών των ενοίκων.
- Η έντονη παρουσία της εκκλησίας στη διοίκηση του Ιδρύματος (μέσω της ισόβιας προεδρίας του Δ.Σ. από τον εκάστοτε Μητροπολίτη Μυτιλήνης), η οποία αντανακλά μια φιλανθρωπική αντίληψη της κοινωνικής φροντίδας. Μια τέτοια αντίληψη όμως δε συνάδει με τις απαιτήσεις και πρακτικές ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους, όπως αυτές εξειδικεύονται στο πλαίσιο μιας ορθολογικά οργανωμένης και επιστημονικά άρτιας κοινωνικής παρέμβασης.
- Η εικόνα των γηρασμένων και ταλαιπωρημένων κτιρίων δεν φαίνεται να βρίσκεται σε αναντιστοιχία με την εν γένει μορφή του Ιδρύματος, ενός

φορέα δηλαδή με ισχυρές αναγωγές σε περασμένες εποχές αλλά χωρίς πια τη λάμψη του παρελθόντος. Το ίδρυμα στη μορφή που παραμένει φαίνεται να έχει πια κλείσει τον ιστορικό του κύκλο.

Ειδικότερα ωστόσο μπορούν να παρατηρηθούν τα ακόλουθα:

- Η υπάρχουσα κτιριακή υποδομή αδυνατεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του Ιδρύματος. Αφενός η παλαιότητα των κτιρίων και αφετέρου ο τρόπος που αυτά σχεδιάστηκαν και κατασκευάστηκαν καθιστούν εξαιρετικά δυσχερή την εξυπηρέτηση του στόχου μιας μονάδας κοινωνικής φροντίδας. Η σημερινή κατάσταση των κτιρίων, εκτιμάται ότι δεν είναι επιδεκτική μικρής έκτασης βελτιώσεων αλλά αντίθετα απαιτεί ριζικές μετατροπές.
- Η διάσπαση του Ιδρύματος σε δύο κτίρια πέραν του υψηλού λειτουργικού κόστους, επιτείνει τις ανάγκες για προσωπικό και καθιστά δυσχερέστερη την φροντίδα των εξυπηρετούμενων. Επιπλέον, διοικητικά και οργανωτικά η ύπαρξη δύο κτιρίων, σε απόσταση κάποιων χιλιομέτρων, λειτουργεί επιβαρυντικά για την εύρυθμη λειτουργία και διοίκηση του Ιδρύματος.
- Ο εξοπλισμός του ιδρύματος, ιδιαίτερα όσον αφορά τους εξυπηρετούμενους (π.χ. κλίνες), είναι άλλοτε ανύπαρκτος, άλλοτε ανεπαρκής και άλλοτε πεπαλαιωμένος. Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι ακατάλληλος για την εξυπηρέτηση των αναγκών των ενοίκων, στο πλαίσιο παροχής μιας σύγχρονης κοινωνικής φροντίδας, που να εξασφαλίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις χρόνιων ασθενών με κινητικά, νοητικά ή και ψυχικά προβλήματα.
- Εξαιτίας των παραπάνω, οι συνθήκες υγιεινής στο Ίδρυμα δεν τηρούνται σε ικανοποιητικό επίπεδο, παρά τις όποιες προσπάθειες του προσωπικού. Μέρη των κτιρίων και του περιβάλλοντος χώρου εμφανίζουν εικόνα εγκατάλειψης και συχνά έχουν μετατραπεί σε μέρη εναπόθεσης άχρηστων αντικειμένων.
- Η ιατρική περίθαλψη των ενοίκων δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, παραμένει ευκαιριακή και συχνά είναι ανύπαρκτη. Έτσι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να μην αξιοποιούνται, υπό τις παρούσες συνθήκες, οι δυνατότητες βελτίωσης (ή τουλάχιστον σταθεροποίησης) της υγείας των τροφίμων. Επιπλέον, δεν προβλέπεται ουδεμία ειδική οδοντιατρική φροντίδα.
- Δεν υφίσταται κάποια ιδιαίτερη ψυχιατρική παρακολούθηση ενοίκων που προφανώς την έχουν ανάγκη. Εξίσου, και παρά την ύπαρξη σχετικού

εξοπλισμού, δεν υπάρχει δυνατότητα φυσιοθεραπείας των ενοίκων που την χρειάζονται.

- Απουσιάζει οποιαδήποτε μέριμνα για τη λειτουργία προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης, εκπαίδευσης ή και κοινωνικής αποκατάστασης.
- Η επαφή με την τοπική και ευρύτερη κοινωνία είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Η επαφή αυτή δυσχεραίνεται επιπλέον από την μεγάλη απόσταση του κτιρίου Β' από το οικιστικό συγκρότημα της Αγιάσου.
- Η ετερογένεια των ενοίκων καθιστά εκ προοιμίου εξαιρετικά δυσχερή την ενιαία προσέγγιση των αναγκών τους. Ιδιαίτερα μάλιστα η εισαγωγή και παραμονή ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, σ' ένα Ίδρυμα χωρίς δυνατότητα σχετικής μέριμνας, δημιουργεί εύλογα ερωτηματικά. Εξίσου αμφίβολη παραμένει η δικαιολόγηση της εισαγωγής και παραμονής ατόμων, κατά κανόνα προερχομένων από τη Λέσβο, χωρίς να πληρούν τους όρους που τίθενται στον Οργανισμό (π.χ. απλώς άτομα τρίτης ηλικίας).
- Σχετικά με το προσωπικό του Ίδρυματος παρουσιάζονται δύο κυρίως ζητήματα: α) Αφενός δε φαίνεται να μπορεί να καλύψει αριθμητικά τις υπάρχουσες ανάγκες (με το δεδομένο των δύο ανεξάρτητων κτιρίων) και β) αφετέρου δε διαθέτει την απαραίτητη ειδική κατάρτιση προκειμένου να προσφέρει τις απαιτούμενες υπηρεσίες.
- Ιδιαίτερα έντονο φαίνεται το παραπάνω ζήτημα αναφορικά με το νοσηλευτικό προσωπικό αλλά και ευρύτερα με το επιστημονικό προσωπικό. Συγκεκριμένα στο Ίδρυμα υπηρετούν δύο (2) υπάλληλοι ανώτερης εκπαίδευσης (ΤΕ Νοσηλευτικής) και κανείς πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (ΠΕ). (Σημειώνεται ότι στο νέο Οργανισμό, που εκκρεμεί, προβλέπονται εννέα θέσεις υπαλλήλων ΠΕ και εικοσιτρείς ΤΕ.)
- Ενώ το πρόβλημα της επάρκειας προσωπικού παρουσιάζεται σοβαρό, παραμένει εντούτοις αναξιοποίητος σημαντικός αριθμός «εργαζομένων» οι οποίοι εκτελούν εναλλακτική κοινωνική υπηρεσία στο Ίδρυμα. Διαπιστώνεται στο σημείο αυτό σοβαρή δυσχέρεια ορθολογικής ανάθεσης και εκτέλεσης καθηκόντων, κάτι που θα διευκόλυνε τη λειτουργία του Ίδρυματος. Παράλληλα εντοπίζεται αξιοπρόσεκτη διάσταση μεταξύ του οργανικού προσωπικού του Ίδρυματος και των αντιρρησιών συνείδησης, ώστε να δυσχεραίνεται η ειλικρινής αναζήτηση λύσεων, σε πνεύμα συνεργασίας και αμοιβαίας κατανόησης.
- Από τη σχετική έρευνα δεν προέκυψε ότι η συμπεριφορά του προσωπικού προς του ενοίκους ξεφεύγει από τα όρια ευπρέπειας. Η καλή

διάθεση ωστόσο δεν μπορεί να υποκαταστήσει την αριθμητική ανεπάρκεια ούτε την έλλειψη της εξειδικευμένης γνώσης του προσωπικού.

- Οι εν γένει συνθήκες λειτουργίας του Ιδρύματος όχι μόνο δε συμβάλλουν στην πραγμάτωση της περίθαλψης (που ορίζεται στο άρ. 3 του Οργανισμού) αλλά αντίθετα οδηγούν, εκ των πραγμάτων, σε προσβολή της αξίας του ανθρώπου, της προσωπικότητας των ενοίκων και του δικαιώματος όσων διαβιούν εκεί να τύχουν ειδικής φροντίδας και μέριμνας για την υγεία τους από το κράτος.

ΣΤ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη στο Ίδρυμα «Θεομήτωρ» ανέδειξε μια σειρά από σοβαρά ζητήματα που από τη μια πλευρά άπτονται της εύρυθμης λειτουργίας ενός Ν.Π.Δ.Δ. προνοιακού χαρακτήρα και από την άλλη αγγίζουν όψεις προστασίας των δικαιωμάτων των αδυνάτων. Ωστόσο ο οριακός χαρακτήρας των ζητημάτων αυτών καθιστά επιβεβλημένη την ανάληψη πρωτοβουλιών συνολικής παρέμβασης στο Ίδρυμα. Επιμέρους αποσπασματικές και διορθωτικές ενέργειες με ειδικότερο περιεχόμενο δεν ενδείκνυνται για την αντιμετώπιση προβλημάτων που έχει σωρεύσει η μακροχρόνια λειτουργία του ιδρύματος.

1. Γενικές προτάσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Συντάγματος (§ 2) «[...] όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος» ενώ παράλληλα (§ 3) «[Τ]ο κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία [...] του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων». Συνεπώς η προστασία και φροντίδα των ασθενών και των Ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελεί θεμελιώδη υποχρέωση της πολιτείας και δικαίωμα του ανθρώπου. Σε αυτή τη βάση, η απόλαυση των συγκεκριμένων κοινωνικών δικαιωμάτων, αποτελεί βασικό όρο που διαμορφώνει την ποιότητα των σχέσεων κράτους - πολίτη.

Η σύγχρονη αντίληψη για τη λειτουργία μονάδων κοινωνικής φροντίδας (βλ. και ν.2646/98 «*Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας*») προσανατολίζεται στην προσέγγιση με βάση επιστημονικά εργαλεία και απέχει από την παραδοσιακή φιλανθρωπική αντίληψη και τη λογική της ελεημοσύνης. Επιπλέον «*η παροχή κοινωνικής φροντίδας αποτελεί ευθύνη του κράτους*» (άρ.1 § 2 ν.2646/98). Ωστόσο, τόσο η έρευνα στο συγκεκριμένο Ίδρυμα όσο και η εικόνα για τη λειτουργία παρόμοιων ιδρυμάτων στη χώρα αναδεικνύουν μια σημαντική υστέρηση στη συμμόρφωσή προς σύγχρονες μορφές λειτουργίας. Έτσι το έλλειμμα εκσυγχρονισμού που παρουσιάζεται στις μονάδες κοινωνικής φροντίδας θέτει εκ των πραγμάτων ζητήματα υλοποίησης συγκεκριμένων συνταγματικών επιταγών και επαλήθευσης ευρύτερων επιλογών του κοινωνικού κράτους. Η δικαιολόγηση συνεπώς της αναγκαιότητας σφαιρικών και ριζικών παρεμβάσεων στο θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο προκύπτει με σαφήνεια και ενάργεια.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις σύγχρονες επιστημονικές και κοινωνικές παραδοχές για τις προνοιακές μονάδες, το πλέον θεμελιώδες ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί άπτεται του σημερινού *προσανατολισμού* του ιδρύματος. Οι

παρακαταθήκες του παρελθόντος προφανώς και πρέπει να ληφθούν υπόψη, χωρίς όμως να αποτελέσουν τροχοπέδη στην ομαλή ανάπτυξη μιας σύγχρονης μονάδας κοινωνικής φροντίδας. Εδώ ακριβώς πρέπει να είναι σαφής ο στόχος, η προοπτική και η ομάδα-στόχος στην οποία το Ίδρυμα απευθύνεται. Η υφιστάμενη ασάφεια ή και σύγχυση για το ρόλο του Ιδρύματος στην εν γένει κοινωνική πραγματικότητα δεν είναι διόλου άσχετη με τα λειτουργικά ή άλλα ζητήματα που εντοπίστηκαν.

Για το λόγο αυτό είναι εξαιρετικά αναγκαία η μεταρρύθμιση του Ιδρύματος με τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα. Τα ενδεχόμενα νομικά ή άλλα προβλήματα προφανώς δεν είναι αμελητέα, χωρίς όμως από την άλλη να είναι αξεπέραστα. Η μεταρρύθμιση του Ιδρύματος θα συμβάλει στην εμφύσηση μιας νέας πνοής με όρους όμως βιωσιμότητας και υγιούς λειτουργίας, χωρίς δηλαδή τις δεσμεύσεις του παρελθόντος.

Η παραπάνω πρόταση μπορεί να ενταχθεί σε μια γενικότερη προσπάθεια αναμόρφωσης των μονάδων κοινωνικής φροντίδας. Λόγω δε του κόστους και του μεγέθους του εγχειρήματος, αξίζει να μελετηθεί η ιδέα εφαρμογής στο συγκεκριμένο Ίδρυμα υπό τη μορφή *πilotικού προγράμματος*. Η επένδυση στον εκσυγχρονισμό του συγκεκριμένου Ιδρύματος πέρα από τα άμεσα αποτελέσματα που μπορεί να επιφέρει, μπορεί να λειτουργήσει ως μοντέλο παρέμβασης σε αντίστοιχα προνοιακού τύπου Ίδρύματα στην υπόλοιπη Ελλάδα. Η γνώση και η εμπειρία που θα αποκτηθεί συνεπώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα και τα αποτελέσματα να λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά.

Μια τέτοια προοπτική πρέπει να λάβει υπόψη ότι πρακτικές απομόνωσης των διαφορετικών και αποκλεισμού τους από τα κοινωνικά δρώμενα, μέσω της διαβίωσης σε απομακρυσμένους από την τοπική κοινωνία χώρους, δεν ανταποκρίνεται στα σύγχρονα μοντέλα παρέμβασης. Αντίθετα η δυνατότητα, μεγαλύτερης ή μικρότερης, συμμετοχής στην τοπική κοινωνία συμβάλλει πολλαπλά στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία του κτιρίου Β' του Ιδρύματος, θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο σοβαρού προβληματισμού με απώτερο σκοπό τον μετασχηματισμό του σε μικρότερες μονάδες - ξενώνες σε άλλες πόλεις ή χωριά της Λέσβου. Πολύ περισσότερο, η άποψη για μεταφορά του συνόλου των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος στο κτίριο Β' (σε μια ακατοίκητη περιοχή δηλαδή) κρίνεται απολύτως αμφίβολη και πάντως ασυμβίβαστη με μια σύγχρονη προσέγγιση της κοινωνικής φροντίδας.

Η λειτουργία σύγχρονων μονάδων κοινωνικής φροντίδας είναι προφανές ότι συμβαδίζει με τη δημιουργία ανάλογων μοντέλων διοίκησης - διαχείρισης που θα εξασφαλίζουν αποτελεσματικότητα. Έτσι, πέρα από την πρόβλεψη διαδικασιών

διαφάνειας και ελέγχου σε θεσμικό επίπεδο, η επιλογή των προσώπων θα πρέπει να γίνεται με κριτήριο την γνώση του αντικειμένου και την ύπαρξη ανάλογης εμπειρίας. Έχει πια καταστεί σαφές ότι η διοίκηση τέτοιων οργανισμών, με σεβαστό μάλιστα προϋπολογισμό, πρέπει να ανατίθεται σε επαγγελματίες. Σε αυτή τη βάση πέρα από την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού είναι σκόπιμη η συμμετοχή στη διοίκηση προσώπων με επιστημονική γνώση και εμπειρία στη λειτουργία προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης. Για τον ίδιο λόγο δεν κρίνεται σκόπιμη η ισόβια ανάθεση της προεδρίας του Δ.Σ. του Ιδρύματος στον εκάστοτε Μητροπολίτη με μόνο προσόν τη θρησκευτική του ιδιότητα.

2. Ειδικές προτάσεις άμεσης εφαρμογής

Θεσμικά – Διοικητικά μέτρα

- Άμεση προώθηση από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας της διαδικασίας για τη θέση σε ισχύ ενός νέου Οργανισμού που να ανταποκρίνεται στη σημερινή πραγματικότητα και τις απαιτήσεις μιας σύγχρονης μονάδας κοινωνικής φροντίδας.
- Ανάληψη μέριμνας για τη διενέργεια τακτικών και έκτακτων ελέγχων (σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες) από την Περιφέρεια και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Προσωπικό

- Προσλήψεις προσωπικού με τις ακόλουθες προτεραιότητες: α) Ιατρικό, νοσηλευτικό και παραϊατρικό προσωπικό (ιατροί, νοσηλευτές, φυσιοθεραπευτές). Ειδικά για τις θέσεις ιατρών, λόγω των παρελθουσών άκαρπων προκηρύξεων, προτείνεται η καθιέρωση ειδικών κινήτρων (π.χ. οικονομικών, ειδικός τρόπος υπολογισμού προϋπηρεσίας), β) βοηθητικό προσωπικό (καθαρίστριες και θαλαμηπόλες) και γ) επιστημονικό προσωπικό, προκειμένου να καλύπτεται η θέση του διευθυντή από υπάλληλο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (ΠΕ).
- Άμεση αξιοποίηση των υπηρετούντων εναλλακτική κοινωνική υπηρεσία.
- Προγράμματα εκπαίδευσης του υπάρχοντος προσωπικού με ιδιαίτερη έμφαση στη μεταχείριση και φροντίδα των Α.Μ.Ε.Α.

Κτιριακή και Υλικοτεχνική υποδομή

- Αντικατάσταση εξοπλισμού θαλάμων και ειδικότερα τοποθέτηση κρεβατιών με μηχανισμό ανάκλησης.
- Αντικατάσταση κουφωμάτων (πόρτες, παράθυρα) ειδικά στο κτίριο Β'.

- Επισκευές στα δύο κτίρια (ιδίως στους χώρους υγιεινής) προκειμένου να καλυφθούν φθορές που έχουν προκληθεί.
- Ελαιοχρωματισμός του κτιρίου Α' και αποκατάσταση της λειτουργίας της τραπεζαρίας του πρώτου ορόφου.
- Πρόβλεψη ειδικών διευκολύνσεων για τους τροφίμους και το προσωπικό (ράμπες, ειδικές μπανιέρες, ειδικές τουαλέτες με αυτόματο καζανάκι, μηχανήματα καθαρισμού).
- Απομάκρυνση παλιών αντικειμένων (άχρηστων πλυντηρίων, επίπλων κ.λ.π.) από το εσωτερικό και τον περιβάλλοντα χώρο των κτιρίων.

Μέριμνα των τροφίμων

- Ανακατανομή τροφίμων στα δύο κτίρια με κριτήριο τις ανάγκες υγείας και φροντίδας, έτσι ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη ομοιογένεια και να διευκολύνεται η εξυπηρέτησή τους.
- Άμεση έναρξη λειτουργίας του φυσικο-θεραπευτηρίου για τη φροντίδα των κατάκοιτων και όσων έχουν σχετική ανάγκη, είτε με την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού είτε με τη σύναψη ειδικών συμβάσεων με ειδικούς επαγγελματίες.
- Πρόβλεψη και υλοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών προγραμμάτων.
- Αναστολή της εισαγωγής νέων τροφίμων και λεπτομερής επανεξέταση των ήδη εισαχθέντων, ώστε να παραπεμφθούν ενδεχομένως στη σωστή ανάλογα με την περίπτωση μονάδα πρόνοιας/υγείας.
- Πρόβλεψη επισκέψεων ιατρού γενικής ιατρικής, ψυχιάτρου και οδοντιάτρου σε τακτά χρονικά διαστήματα.

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη:

Μαρία Μητροσύλη

Ειδικοί Επιστήμονες:

Ευτύχης Φουτράκης - Ρένα Παπαδάκη